

causæ ad effectum, et ordo etiam causæ primæ ad secundam; quia causa secunda non ordinatur ad effectum nisi ex ordinatione causæ primæ. Causa autem prima dat secundæ quod influat super causatum suum, ut patet in lib. de Causis (proposit. 1).

Dico igitur, quod prædestinationis effectus est salus humana, quæ a Deo procedit sicut a causa prima; sed ejus possunt esse multæ aliæ causæ proximæ quasi instrumentales, quæ sunt ordinatæ a divina prædestinatione ad salutem humanam, sicut instrumenta applicantur ab artifice ad effectum artis explendum; unde, sicut prædestinationis divinæ est effectus quod iste salvetur; ita et quod per orationes tales vel merita talia salvetur. Et hoc etiam Gregorius dicit in I lib. Dial., quod ea quæ sancti viri orando efficiunt, ita prædestinata sunt, ut precibus obtineantur; præter quod, ut dicit Boetius in lib. V de Consol. (in fin.), *preces, cum rectæ sunt, inefficaces esse non possunt.*

AD PRIMUM ergo dicendum, quod nihil est quod ordinem prædestinationis possit infringere, et ideo impediri non potest; sed multa sunt quæ ordini prædestinationis subjacent ut causæ mediæ; et ista sunt quæ dicuntur juvare prædestinationem modo prædicto, in corp. art.

AD SECUNDUM dicendum, quod ex quo præscitum est quod talis orationibus talibus salvetur, non possunt orationes removeri nisi prædestinatione remota; sicut nec salus humana, quæ est prædestinationis effectus.

AD TERTIUM dicendum, quod ratio illa procedit quod oratio non juvet prædestinationem quasi causa; et hoc concedendum est.

AD QUARTUM dicendum, quod effectus prædestinationis, qui sunt gratia et gloria, non se habent per modum perfectionis primæ, sed per modum perfectionis secundæ; membra autem corporis naturalis, quamvis non juventur ab invicem in perfectionibus primis consequendis, juvantur tamen ad invicem, quantum ad perfectiones secundas; et est etiam aliquod membrum in corpore quod primo formatum juvat ad formationem aliorum membrorum, scilicet cor; unde ratio procedit ex falso.

Primum autem in contrarium concedimus.

AD SECUNDUM dicendum, quod Paulus nunquam fuit reprobatus secundum dispositionem divini consilii, quod est immutabile; sed solum secundum dispositionem divinæ sententiæ, quæ accipitur secundum inferiores causas, quæ quandoque mutantur; unde non sequitur quod oratio fuerit causa prædestinationis, sed quod juverit solum ad prædestinationis effectum.

AD TERTIUM dicendum, quod quamvis prædestinatio et finalis gratia convertantur, non tamen oportet quod quidquid est causa gratiæ finalis quocumque modo, sit etiam causa prædestinationis, sicut patet ex prædictis.

AD QUARTUM dicendum, quod quamvis Trajanus esset in loco reprobatorum, non tamen erat simpliciter reprobatus; prædestinatum enim erat quod precibus Gregorii salvaretur.

QUINTUM concedimus.

QUÆSTIO VII

DE LIBRO VITÆ

(In octo articulos divisa.)

Primo enim quæritur, utrum liber vitæ sit aliquid creatum; 2º utrum liber dicatur in divinis personaliter vel essentialiter; 3º utrum liber vitæ approprietur Filio; 4º utrum liber vitæ idem sit quod prædestinatio; 5º utrum liber vitæ dicatur respectu vitæ increatæ; 6º utrum liber vitæ respectu vitæ in creaturis dicatur; 7º utrum liber vitæ dicatur simpliciter respectu vitæ gratiæ; 8º utrum, sicut dicitur liber vitæ, possit dici etiam liber mortis.

ARTICULUS PRIMUS. — *Utrum liber vitæ sit aliquid creatum.*

(I part., quæst. XXIV, art. 1.)

Quæstio est de libro vitæ; et primo quæritur, utrum liber vitæ sit aliquid creatum. Et videtur quod sic. Quia Apocal., xx, super illud: *Alius liber apertus est, qui est liber vitæ*, dicit Glossa (ordin.): *Id est Christus, qui tunc apparebit potens, et suis dabit vitam.* Sed Christus in iudicio in forma humana erit, quæ non est aliquid increatum. Ergo liber vitæ nihil increatum dicit.

2. Præterea, Gregorius in Moralibus (lib. XXIV, cap. viii) dicit, quod *liber vitæ dicitur ipse iudex venturus: quia quisquis eum viderit, mox cuncta quæ fecit, ad memoriam revocabit* (1). Sed Christo datum est iudicium secundum humanam naturam, ut patet Joan., v, 27: *Polestatem dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis est.* Ergo Christus secundum humanam naturam est liber vitæ; et sic idem quod prius.

3. Præterea, liber dicitur ex hoc quod est receptivus scripturæ. Sed receptivum dicitur aliquid ex potentia materiali, quæ in Deo esse non potest. Ergo liber vitæ non dicitur aliquid increatum.

4. Præterea, liber, cum importet quamdam collectionem, designat distinctionem et differentiam. Sed in natura increata,

(1) Gregorius: *Liber namque vitæ est ipsa visio advenientis iudicis: in quo quasi scriptum est omne mandatum: quia quisquis eum viderit, mox teste conscientia quidquid non fecit intelligit.*

quæ est simplicissima, nulla diversitas invenitur. Igitur liber ibi dici non potest.

5. Præterea, in quolibet libro differt scriptura libri ab ipso libro. Scriptura autem libri dicuntur figuræ, quibus cognoscimus quæ in libro scripta sunt et leguntur. Ideæ autem quibus Deus res cognoscit, non sunt aliud quam divina essentia. Ergo ipsa natura increata liber dici non potest.

6. Sed dicendum, quod quamvis in natura divina non sit aliqua realis differentia, est tamen ibi aliqua differentia secundum rationem. — Sed contra, quod est secundum rationem solum, est in intellectu nostro tantum. Si igitur differentia quam liber requirit, est solum secundum rationem, oportet quod sit tantum in intellectu nostro liber vitæ; et ita non erit quid increatum.

7. Præterea, liber vitæ videtur esse cognitio divina de salvandis. Cognitio autem salvandorum sub scientia visionis continetur: cum enim anima Christi omnia in Verbo videat quæ Deus cognoscit scientia visionis, videtur etiam quod numerum electorum cognoscat, et omnes electos. Ergo anima Christi liber vitæ dici potest; et sic est aliquid creatum.

8. Præterea, Eccli., xxiv, 32, dicitur: *Hæc omnia liber vitæ.* Glossa (ordinaria ibi): *Id est novum et vetus testamentum.* Sed hæc sunt quid creatum. Ergo liber vitæ dicitur quid creatum.

9. Præterea, liber videtur ex eo dici quod in eo est aliquid scriptum; scriptura autem aliquam difformitatem requirit; unde et intellectus noster in sui principio propter sui puritatem comparatur tabulæ in qua nihil est scriptum. Sed divina natura multo est purior et simplicior quam intellectus noster. Ergo non potest dici liber.

10. Præterea, liber est ad hoc quod in eo legatur. Sed non potest dici quod divina natura sit liber, quia ipse in se ipso legat; ut per Augustinum patet, qui dicit, quod non dicitur ideo liber vitæ, quia aliquid in se ipso legat ad hoc quod cognoscat in se quæ prius nescivit. Similiter nec potest dici liber quia alius in eo legat: nullus enim potest legere aliquid nisi ubi invenitur aliqua difformitas, sicut in charta non scripta nihil legitur propter sui uniformitatem. Ergo divina natura increata liber dici non potest.

11. Præterea, a libro non accipitur cognitio de rebus tamquam a causa rerum, sed tamquam a signo. Sed in Deo accipitur scientia de rebus non quasi a signo, sed quasi a causa. Ergo liber vitæ divina cognitio dici non potest.

12. Præterea, nihil est signum sui ipsius. Liber autem est signum ipsius veritatis. Cum ergo sit ipsa veritas, non potest ipsemet liber dici.

13. Præterea, alio modo est scientiæ principium liber quam

magister. Sed omnis sapientia dicitur esse a Deo tamquam a magistro. Non ergo quasi a libro.

14. Præterea, alio modo præsentatur res in speculo quam in libro. Sed Deus dicitur speculum, Sapientiæ, vii, propter hoc quod res omnes representantur in ipso. Ergo non debet dici liber.

15. Præterea, ab uno libro originali, etiam qui transcribuntur, libri dicuntur. Sed mentes humanæ et angelicæ quodammodo transcribuntur a mente divina, dum ab ea cognitionem de rebus accipiunt. Si ergo mens divina liber vitæ dicitur; et mentes creatæ libri debent dici; et sic liber vitæ non semper dicit quid increatum.

16. Præterea, liber vitæ videtur importare representationem vitæ, et quamdam causalitatem ad vitam. Sed hoc totum convenit Christo secundum quod homo; quia etiam in ipso, sicut in exemplari, representatur omnis vita gratiæ et gloriæ, ut dictum est Moysi, Exod., xxv, 4: *Vade, et fac omnia secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est.* Similiter ipse nobis vitam promeruit. Ergo ipse secundum quod homo, potest dici liber vitæ.

Sed contra est quod dicit Augustinus in XX de Civit. Dei (cap. xiv, post med.): *Vis quaedam intelligenda est divina, qua fiet ut cuique opera sua, vel bona vel mala, ad memoriam revocentur; quæ nimirum vis divina libri nomen accipit.* Sed vis divina est quid increatum. Ergo liber vitæ dicit quid increatum.

Præterea, Augustinus in eodem dicit, quod liber vitæ est præscientia divina, quæ falli non potest. Sed præscientia est quid increatum. Igitur, etc.

Respondeo dicendum, quod liber in divinis non potest dici nisi metaphoricè, ut ipsa representatio vitæ liber vitæ dicatur. Et ad hoc sciendum, quod vita dupliciter representari potest: uno modo ipsa vita secundum se; alio modo secundum quod ab aliquibus participabilis est. Vita autem secundum se ipsam representari potest dupliciter. Uno modo per modum doctrinæ: quæ quidem representatio maxime pertinet ad auditum, qui est maxime sensus disciplinæ, ut dicitur in principio de sensu et sensato; et hoc modo liber vitæ dicitur in quo continetur doctrina de vita consequenda; et sic novum et vetus testamentum liber vitæ dicuntur. Alio modo per modum exemplaris; et hæc quidem representatio pertinet ad visum; et sic liber vitæ dicitur ipse Christus, quia in eo, sicut in exemplari, possumus aspiciere qualiter sit vivendum, ut perveniamus ad vitam æternam. Sic autem nunc non agimus de libro vitæ; sed secundum quod liber vitæ dicitur representatio eorum qui ad vitam perveniunt, qui dicuntur in libro vitæ conscripti secundum quamdam similitudinem ad res humanas. In qualibet enim multitudine quæ

providentia regitur alicujus gubernantis, ad multitudinem illam nullus admittit nisi secundum gubernantis ordinationem; et ideo illi qui debent admitti ad collegium multitudinis, conscribuntur quasi illius multitudinis consortes; et ex illa conscriptione dirigitur princeps multitudinis in admittendis vel excludendis ad consortium illius multitudinis sibi subjectæ. Multitudo autem quæ convenientissimo modo gubernatur, est collegium Ecclesie triumphantis, quæ civitas Dei vocatur in Scripturis; et ideo conscriptio illorum qui ad illam societatem sunt admittendi, sive representatio, liber vitæ dicitur: quod patet ex modo loquendi in Scripturis; dicitur enim Lucæ, x, 20: *Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cælis*, idest in libro vitæ; et Isa., iv, 3: *Sanctus vocabitur omnis qui scriptus fuerit in vita in Hierusalem*; Heb., xii, 22: *Accessitis ad montem Sion, et civitatem Dei viventis, Hierusalem celestem, et multorum millium Angelorum frequentium, et Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in cælis*. Oportet igitur, ut similitudinem sequamur, ut ex hac conscriptione dirigatur ad vitam confendam ille qui tali multitudini præest; quod soli Deo convenit. Ipse autem non dirigitur ab aliquo creato, cum sit regula a nullo extrinseco directæ. Unde liber vitæ, secundum quod nunc de eo loquimur aliquid increatum dicitur.

AD PRIMUM ergo et SECUNDUM patet responsio ex dictis in corp. art. Loquitur enim Glossa et auctoritas Gregorii de libro vitæ secundum aliam acceptionem, secundum quam dicitur exemplar vivendi: quo inspecto quilibet scire poterit, in quo exemplari concordaverit, et in quo discordaverit.

AD TERTIUM dicendum, quod in illis quæ translative dicuntur de Deo, hoc est generaliter observandum, quod secundum nullam imperfectionem in divinam predicationem assumantur; et ideo auferendum est quicquid ad materialitatem vel privationem vel temporalitatem pertinet. Quod autem sit liber acceptivus alicujus extraneæ impressionis, convenit libro inquantum est temporalis, et de novo conscriptus; et secundum hoc in divinam predicationem non venit.

AD QUARTUM dicendum, quod de ratione libri est quod importat differentiam eorum quæ cognoscuntur per librum; quia per unum librum multorum cognitio traditur: sed quod oporteat, ad multorum cognitionem tradendam, in ipso libro esse diversitatem, hoc est ex defectu libri: multo enim esse liber perfectior, si per unum quoddam posset omnia edocere quæ per multa edisserit. Unde cum in Deo sit summa perfectio, ipse talis liber est qui multa demonstrat per id quod est maxime unum.

AD QUINTUM dicendum, quod hoc est ex defectu libri materialis, quod litteræ in eo scriptæ differunt a charta in qua scribuntur: hoc enim ad ejus compositionem pertinet, ex qua

contingit ut habens non sit id quod habetur; et ideo in Deo hujusmodi rationes rerum non differunt ab essentia ejus secundum rem, sed secundum rationem tantum.

AD SEXTUM dicendum, quod quamvis diversitas inter scripturam et id in quo scribitur, sit in ratione tantum; tamen representatio, quæ complet rationem libri, non est tantum in ratione nostra, sed in Deo; et ideo liber vitæ secundum rem est in Deo.

AD SEPTIMUM dicendum, quod liber vitæ, ut dictum est in corp. art., habet dirigere Deum, qui dat vitam, in hoc quod vitam det. Quamvis autem anima Christi habeat in se cognitionem omnium salvandorum, tamen ex hac cognitione non dirigitur Deus; sed ex cognitione intrinseca, quæ est ipse. Unde scientia animæ Christi non potest dici liber vitæ secundum quod de eo hic loquimur.

AD OCTAVUM patet responsio ex dictis.

AD NONUM dicendum, quod, quamvis in Deo nulla sit diversitas, sed summa puritas; tamen comparatur libro scripto, et non tabulæ non scriptæ, sicut intellectus noster. Intellectus enim noster secundum hoc comparatur tabulæ rasæ, quod est in potentia ad omnes formas intelligibiles, et nulla earum sit in actu; sed in intellectu divino sunt omnes formæ rerum in actu, et omnes in eo sunt unum; et ideo eum uniformitatem stat ibi ratio scripturæ.

AD DECIMUM dicendum, quod in libro vitæ et ipse Deus legit, et alii legere possunt, secundum quod eis datur; nec Augustinus removere intendit quin Deus in libro vitæ legat; sed quia hoc modo non legit ut cognoscat quæ prius nescivit. Alii etiam in eo legere possunt, quamvis sit uniformis per totum, inquantum secundum unum et idem est ratio diversorum.

AD UNDECIMUM dicendum, quod similitudo rei est duplex: una est quæ est exemplaris; et hæc est causa rei; alia quæ est exemplata; et hæc est effectus et signum rei. Liber autem conformatur apud nos scientie nostræ, quæ est causata a rebus; et ideo ab eo accipitur cognitio de rebus non sicut a causa, sed sicut a signo. Sed scientia Dei est causa rerum, continens rerum similitudines exemplares; et ideo a libro vitæ accipitur scientia sicut a causa, et non sicut a signo.

AD DUODECIMUM dicendum, quod liber vitæ et est ipsa veritas increata, et est similitudo veritatis creatæ; sicut liber creatus est signum veritatis.

AD DECIMUMTERTIUM dicendum, quod in Deo exemplaris causa et efficiens incidit in idem; et ideo ex hoc quod est causa exemplaris, potest dici liber; ex hoc autem quod est efficiens causa sapientiæ, potest dici magister.

AD DECIMUMQUARTUM dicendum, quod representatio speculi in hoc differt a representatione libri, quod representatio spe-

culi immediate refertur ad res, sed liber mediante cognitione; continentur enim in libro figure, quæ sunt signa vocum, quæ sunt signa intellectuum, quæ sunt similitudines rerum; in speculo autem ipsæ formæ rerum resultant. In Deo autem resultant utroque modo rerum species, inquantum ipse cognoscit res, et cognoscit se cognoscere eas; et ideo ratio speculi et ratio libri ibi inveniuntur.

AD DECIMUMQUINTUM dicendum, quod etiam mentes Sanctorum libri dici possunt, ut patet Apocal., xx. 12: *Libri aperti sunt*; quod Augustinus exponit de conscientiis justorum; non possunt tamen dici libri vitæ per modum prius dictum; ut ex dictis patet.

AD DECIMUMSEXTUM dicendum, quod licet Christus, secundum quod homo, sit exemplar et causa vitæ aliquo modo; non tamen, secundum quod homo, est causa vitæ gloriæ per auctoritatem, nec est exemplar Deum dirigens ad dandum vitam; unde secundum quod homo, non potest dici liber vitæ.

ARTICULUS II. — *Utrum liber vitæ dicatur in divinis personaliter vel essentialiter.* (I part., quæst. xxxix, art. 8.)

Secundo quæritur, utrum liber vitæ dicatur essentialiter, vel personaliter, in divinis. Et videtur quod personaliter. In Psal. enim xxxix, 9, dicitur: *In capite libri scriptum est de me*; Glossa (ordinaria ibi): *Apud Patrem, qui est caput mei*. Sed nihil habet caput in divinis nisi quod habet principium; quod autem habet principium, personaliter dicitur in divinis. Ergo liber vitæ dicitur personaliter.

2. Præterea, sicut verbum dicit notitiam ex alio procedentem, ita et liber, quia scriptura libri a scriptore procedit. Sed verbum, ratione predicta, quæst. præced., art. 2, dicitur personaliter in divinis. Ergo et liber vitæ.

3. Sed dicendum, quod verbum importat processum realem, liber autem processionem rationis tantum. — Sed contra, nos non possumus nominare Deum nisi ex his quæ apud nos sunt. Sed sicut apud nos verbum a prolatore procedit realiter distinctum ab eo, ita et liber a scriptore. Ergo eadem ratione utrumque importabit in divinis distinctionem realem.

4. Præterea, verbum vocis magis distat a dicente quam verbum cordis; et adhuc magis verbum scripturæ, quod significat verbum vocis. Si ergo Verbum divinum, quod sumitur ad similitudinem verbi cordis, ut Augustinus dicit XV de Trinit., cap. xi, realiter distinguitur a dicente; multo magis liber, qui scripturam importat.

5. Præterea, illud quod attribuitur alicui, oportet quod ei conveniat secundum omnia quæ sunt de ratione ipsius. Sed de ratione libri non solum est quod aliquid representet; sed etiam

quod ab aliquo scribatur. Ergo in divinis accipitur nomen libri secundum quod est ab alio; et sic personaliter dicitur.

6. Præterea, sicut de ratione libri est quod legatur, ita quod scribatur. Sed secundum quod scribitur, est ab alio; secundum quod legitur, est ad alium. Ergo de ratione libri est quod sit ad alium et ab alio; et sic personaliter dicitur.

7. Præterea, liber vitæ dicit notitiam expressam ab alio. Sed quod exprimitur ab alio, oritur ab eo. Ergo liber vitæ importat relationem originis, et sic dicitur personaliter.

Sed contra est, quod liber vitæ est ipsa divina prædestinatio, ut Augustinus dicit in lib. de Civit. Dei (XX, cap. xv in fin.), et ut habetur in Glossa Apoc., xx (ordinaria, et interlin. super illud: *Liber apertus est*). Sed prædestinatio dicitur essentialiter, et nunquam personaliter. Ergo et liber vitæ.

Respondeo dicendum, quod quidam dixerunt quod liber vitæ quandoque dicitur personaliter, quandoque essentialiter; secundum enim quod transfertur in divina ex ratione scripturæ, dicitur personaliter, et secundum hoc importat originem ab alio (liber enim non nisi ab alio scribitur; secundum autem quod importat representationem eorum quæ in libro scribuntur, dicitur essentialiter. Sed ista distinctio non videtur rationabilis; quia non aliquid dictum de Deo non dicitur personaliter nisi de sui ratione originem relationis importet, secundum hoc quod in divinam prædicationem venit. In his autem quæ translative dicuntur, non accipitur metaphora secundum quamcumque similitudinem, sed secundum convenientiam in illo quod est de propria ratione rei cuius nomen transfertur; sicut nomen leonis in Deo non transfertur propter convenientiam quæ est in sensibilitate, sed propter convenientiam in aliqua proprietate leonis. Unde et liber vitæ non transfertur ad divina secundum id quod est commune omni artificato, sed secundum id quod est proprium libri inquantum liber. Procedere autem a scriptore convenit non libro inquantum est liber, sed inquantum est artificatum; sic enim et domus est ab artifice, et cultellus a fabro. Sed representatio eorum quæ scribuntur in libro, est de propria ratione libri inquantum huiusmodi; unde tali representatione manente, etiamsi ab alio scriptus non esset, esset quidem liber, sed non esset artificatus. Unde patet quod liber non transmittitur ad divina ex hoc quod ab alio scribitur, sed ex hoc quod representat ea quæ scribuntur in libro. Et ideo, cum representatio sit communis toti Trinitati, liber in divinis non dicitur personaliter, sed essentialiter tantum.

Ad PRIMUM ergo dicendum, quod ea quæ in divinis essentialiter dicuntur, aliquando pro personis supponunt; unde hoc nomen *Deus* quandoque supponit pro persona Patris, quandoque pro persona Filii, ut cum dicitur *Deus generans*, vel *Deus genitus*; et ita etiam liber, quamvis essentialiter dicatur, tamen

potest supponere pro persona Filii; et secundum hoc dicitur habere caput vel principium in divinis.

AD SECUNDUM dicendum, quod verbum, secundum suam rationem qua in divinis dicitur, importat originem ex alio, ut in quæst. de Verbo, art. 1 et 2, dictum est; liber autem non importat originem ex sua ratione, secundum quam ad divina transfertur; et ideo non est simile.

AD TERTIUM dicendum, quod quamvis liber apud nos realiter procedat a scriptore, sicut verbum a prolatore, tamen ista processio non importatur in nomine libri, sicut importatur in nomine verbi; non enim plus importatur in nomine libri processus a scriptore quam in nomine domus processio ab ædificatore.

AD QUARTUM dicendum, quod ratio illa procederet, si de ratione libri esset verbum scriptum; hoc autem non est verum; unde ratio non sequitur.

AD QUINTUM dicendum, quod ratio illa tenet in his quæ proprie dicuntur; in his autem quæ metaphoricè dicuntur, sicut liber, non oportet quod conveniat eidem secundum omnia prædicata (1) quæ ei conveniunt proprie; alias oporteret quod Deus, qui dicitur leonè metaphoricè, haberet ungulas et pilos.

AD SEXTUM patet responsio ex dictis, et similiter ad SEPTIMUM.

ARTICULUS III. — *Utrum liber vitæ approprietur Filio.*

(I part., quæst. xxx, art. 8.)

Tertio quæritur, utrum liber vitæ approprietur Filio; et videtur quod non. Liber enim vitæ ad vitam pertinet quæ attribuitur Spiritui sancto in Scripturis; Joan., vi, 64: *Spiritus est qui vivificat*. Ergo et liber vitæ Spiritui sancto appropriatur, et non Filio.

2. Præterea, principium in unoquoque potissimum est. Sed Pater dicitur caput sive principium libri, ut patet in Psal. xxxix, 9: *In capite libri scriptum est de me*. Ergo Patri appropriari debet nomen libri.

3. Præterea, illud in quo aliquid scribitur, habet proprie rationem libri. Sed in memoria dicitur aliquid scribi. Ergo memoria habet rationem libri. Sed memoria appropriatur Patri, sicut intelligentia Filio, et voluntas Spiritui sancto. Ergo liber vitæ debet Patri appropriari.

4. Præterea, caput libri Pater est. Sed in capite libri, ut in Psal. habetur, scribitur de Filio. Ergo Pater est liber Filii, et sic Patri debet appropriari.

Sed contra, Augustinus dicit (XX de Civit. Dei, cap. xv, in fin.), quod liber vitæ est præscientia Dei. Sed scientia Filio

(1) *Id.* prædicta.

appropriatur, I Corinth., i, 21: *Christum Dei virtutem et Dei sapientiam*. Ergo et liber vitæ Filio appropriatur.

Præterea, liber repræsentationem importat, sicut speculum et imago et character et figura. Sed omnia ista Filio appropriantur vel attribuuntur. Ergo et liber vitæ Filio appropriari debet.

Respondeo dicendum, quod appropriare nihil est aliud quam commune trahere ad proprium. Illud autem quod est commune toti Trinitati, non potest trahi ad proprium alicujus personæ, ex hoc quod magis uni personæ quam alii conveniat; hoc enim æqualitati personarum repugnaret; sed ex hoc quod id quod est commune, majorem habet similitudinem ad id quod est proprium personæ unius, quam cum proprio alterius; sicut bonitas habet quandam convenientiam cum proprio Spiritus sancti, qui procedit ut amor (est enim bonitas objectum amoris); et similiter potentia appropriatur Patri, quia potentia inquantum hujusmodi est quoddam principium; Patri autem proprium est esse principium totius Divinitatis; et eadem ratione sapientia appropriatur Filio; quia habet convenientiam cum proprio ejus; procedit enim Filius a Patre ut verbum, quod nominat processionem intellectus. Unde, cum liber vitæ ad notitiam pertineat, Filio appropriari debet.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod quamvis vita approprietur Spiritui sancto, tamen vitæ cognitio appropriatur Filio; hunc autem liber vitæ importat.

AD SECUNDUM dicendum, quod Pater dicitur caput libri, non quia sibi ratio libri magis conveniat quam Filio; sed quia Filius, cui appropriatur liber vitæ, a Patre oritur.

AD TERTIUM dicendum, quod non est inconveniens aliquid appropriari diversis personis ratione diversa; sicut donum sapientiæ appropriatur Spiritui sancto inquantum est donum; omnis enim doni principium est amor; sed appropriatur Filio inquantum est sapientia; et similiter memoria appropriatur Patri inquantum est principium intelligentiæ; secundum autem quod est quedam potentia cognitiva, appropriatur Filio; et hoc modo dicitur in memoria aliquid scribi; et sic memoria potest habere rationem libri; unde et liber magis appropriatur Filio quam Patri.

AD QUARTUM dicendum, quod quamvis liber approprietur Filio, tamen etiam convenit Patri, cum sit commune, non proprium; et ideo non est inconveniens, si in Patre aliquid scribi dicatur.

ARTICULUS IV. — *Utrum liber vitæ sit idem quod prædestinatio.* (I part., quæst. xxiv, art. 1.)

Quarto quæritur, utrum liber vitæ sit idem quod prædestinatio; et videtur quod sic. Augustinus enim dicit (XX de Civit.

Dei, cap. xv, in fin.), quod liber vitæ est prædestinatio eorum quibus debetur vita æterna.

2. Præterea, attributa divina per effectus eorum cognoscimus. Sed idem est effectus prædestinationis et libri vitæ, scilicet finalis gratia et gloria. Ergo idem est prædestinatio, et liber vitæ.

3. Præterea, quicquid dicitur metaphorice in divinis, oportet reduci ad aliquid dictum proprie. Sed liber vitæ dicitur metaphorice in divinis. Ergo oportet ad aliquid proprie dictum reduci. Sed non potest ad aliquid magis proprie dictum reduci quam ad prædestinationem. Ergo idem quod prius.

4. Sed contra, liber dicitur ex eo quod in eo aliquid scribitur. Sed ratio scripturæ ad prædestinationem non pertinet. Ergo prædestinatio non est idem quod liber vitæ.

2. Præterea, liber, de sui ratione, nullam causalitatem importat respectu eorum ad quæ dicitur: prædestinatio autem importat. Ergo non est idem prædestinatio cum libro vitæ.

Respondeo dicendum, quod sicut ex dictis, art. 1 hujus quæst., patet, liber vitæ dicitur in divinis ad similitudinem scripturæ, per quam princeps civitatis dirigitur in admittendis vel excludendis a civitate suæ consortio. Hæc autem scriptura inter duas operationes media invenitur. Sequitur enim determinationem ipsius principis, qui eligit eos quos vult admittere, ab his quos excludit, et præcedit ipsam admissionem vel exclusionem: scriptura autem prædicta non est nisi representatio suæ prædestinationis. Ita etiam et liber vitæ nihil aliud est quam quædam descriptio divinæ prædestinationis in mente divina: prædestinatio enim prædestinat eos qui sunt ad vitam gloriæ admittendi. Hujusmodi autem prædestinationis notitia semper apud Deum manet; et hoc quod est cognoscere se prædestinasse aliquos, est suam prædestinationem in eo esse scriptam quasi in libro vitæ. Liber autem vitæ et prædestinatio, formaliter loquendo, non sunt idem; sed materialiter est liber vitæ ipsa prædestinatio; sicut dicimus, quod liber iste, materialiter loquendo, est doctrina Apostoli, quia doctrina Apostoli in eo conscripta continetur. Et hoc modo loquitur Augustinus cum dicit XX de Civit. Dei, cap. xv, in fin.), quod liber vitæ est prædestinatio.

Unde patet responsio ad PRIMUM.

AD SECUNDUM dicendum, quod quamvis eundem effectum respiciant liber vitæ et prædestinatio, non tamen eodem modo; sed prædestinatio respicit illum effectum immediate, liber autem vitæ mediante prædestinatione; sicut etiam in anima sunt rerum similitudines immediate; sed in libro conscribuntur signa vocum, quæ sunt notie passionum in anima; et ita liber mediate est signum rei.

AD TERTIUM dicendum, quod liber vitæ ad aliquid proprie dictum in divinis reducitur: hoc autem non est prædestinatio,

sed prædestinationis cognitio, qua Deus aliquos se prædestinasse cognoscit.

Ad ea quæ contra objiciuntur, non esset difficile respondere.

ARTICULUS V. — *Utrum liber vitæ dicatur respectu vitæ increatæ.*
(1 part., quæst. xxiv, art. 2.)

Quinto quaeritur, utrum liber vitæ dicatur respectu vitæ increatæ; et videtur quod sic. Quia ut dicit Augustinus (XX de Civit. Dei, cap. xv), liber vitæ est notitia Dei. Sed Deus sicut cognoscit vitam alienam, ita cognoscit suam. Ergo liber vitæ respicit etiam vitam increatam.

2. Præterea, liber vitæ est representatio vitæ. Sed non vitæ creatæ; primum enim non representat secundum, sed e converso. Ergo liber vitæ est representativus vitæ increatæ.

3. Præterea, quod de pluribus dicitur, de uno per prius et de alio per posterius dicitur, simpliciter intelligitur de eo de quo per prius dicitur. Sed vita per prius de Deo dicitur quam de creaturis: quia ejus vita omnis vita est origo, ut ostendit Dionysius de divin. Nomin. (vii cap.). Ergo cum in libro vita sit simpliciter nominetur, debet intelligi de vita increata.

4. Præterea, sicut liber representationem importat, ita et figura: maxime cum liber figuris quibusdam representet. Sed Filius dicitur figura Patris, Heb., i. Ergo et Filius potest dici liber respectu vitæ Patris.

5. Præterea, liber dicitur respectu ejus quod in libro scribitur. Sed in libro scribitur de Filio, juxta illud Psalm. xxxix, 9: *In capite libri scriptum est de me.* Vita autem Filii est increata. Ergo liber vitæ potest respicere vitam increatam.

6. Præterea, non potest esse idem liber et cuius est liber, respectu ejusdem. Sed creatura est liber respectu Dei. Ergo Deus non potest dici liber respectu vitæ creatæ; ergo restat quod liber vitæ dicitur respectu vitæ increatæ.

7. Præterea, sicut liber ad cognitionem pertinet, ita et verbum. Sed verbum per prius est ipsius divinæ essentia quam creaturæ: Pater enim, dicendo se, dicit omnem creaturam. Ergo et liber vitæ per prius respicit vitam increatam quam creatam.

Sed contra, secundum Augustinum (XX de Civit. Dei, cap. x, in fin.), liber vitæ est prædestinatio, prædestinatio autem non respicit nisi creaturas. Ergo nec liber vitæ.

Præterea, liber non representat aliquid nisi per aliquas figuras et similitudines. Sed Deus non cognoscit se ipsum per aliquas similitudines, sed per essentiam suam. Ergo ipse non est liber respectu sui ipsius.

Respondeo dicendum, quod sicut ex dictis (art. præced. et artic. 4) patet, liber vitæ est quædam descriptio, per quam dirigitur conferens vitam in vitæ collatione, secundum quod de

aliquo præordinatum erat; et ideo vita respectu cuius liber vitæ dicitur, duo habet. Unum est, quod est acquisita per collationem alicuius; aliud est, quia consequitur conscriptionem prædictam dirigentem in ipsam. Utrumque autem deest vitæ increatæ; quia vita gloriæ non est in Deo per acquisitionem, sed per naturam; nec aliqua notitia vitam ejus præcedit, sed ipsa Dei vita præcedit, secundum modum intelligendi, etiam ipsius notitiam. Unde liber vitæ non potest dici respectu vitæ increatæ.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod non quælibet notitia dicitur liber vitæ; sed illa quæ est de vita quam habituri sunt prædestinati; ut ex sequentibus verbis in auctoritate haberi potest.

AD SECUNDUM dicendum, quod representare aliquid est similitudinem ejus continere. Duplex autem est rei similitudo. Una quæ est factiva rei, sicut quæ est in intellectu practico; et per modum hujus similitudinis primum potest representare secundum. Alia autem est similitudo accepta a re cuius est; et per hunc modum posterius representat primum, et non e converso. Liber autem vitæ non hoc modo, sed primo, vitam representat.

AD TERTIUM dicendum, quod simpliciter dictum intelligitur quandoque de eo quod per posterius dicitur, ratione alicujus adjuncti; sicut ens in alio intelligitur accedens; et similiter vita ratione ejus quod adjungitur, scilicet liber, intelligitur de vita creata, quæ per posterius vita dicitur.

AD QUARTUM dicendum, quod figura representat id cuius est figura quodammodo ut principium; eo quod figura et imago deducitur ab exemplari sicut a principio; sed liber vitæ representat vitam ut principium ab ipso. Deo autem competit esse principium Filii, qui est figura Patris; sed non competit vitæ ejus quod aliquid sit ipsius principium; et ideo non est simile de vita et figura.

AD QUINTUM dicendum, quod illud intelligitur de Filio secundum humanam naturam.

AD SEXTUM dicendum, quod causa representat effectum, et e converso, ut ex dictis patet; et secundum hoc Deus potest dici liber creaturæ, et e converso.

AD SEPTIMUM dicendum, quod verbum non significatur ut principium ejus quod per verbum dicitur, sicut liber vitæ, prout hic accipitur; et ideo non est simile.

ARTICULUS VI. — *Utrum liber vitæ respectu vitæ naturæ in creaturis dicatur. (Ibidem.)*

Sexto quaeritur, utrum liber vitæ dicatur respectu vitæ naturæ in creaturis; et videtur quod sic. Quia sicut vita gloriæ representatur in Dei notitia, ita et vita naturæ. Sed Dei notitia dicitur liber vitæ respectu vitæ gloriæ. Ergo etiam debet dici respectu vitæ naturæ.

2. Præterea, divina notitia continet omnia per modum vitæ; quia, ut dicitur Joan., 1, 3, *quod factum est, in ipso vita erat*. Ergo debet dici liber vitæ respectu omnium, et maxime viventium.

3. Præterea, sicut ex divina providentia aliquis præordinatur ad vitam gloriæ, ita et ad vitam naturæ. Sed notitia præordinationis ad vitam gloriæ dicitur liber vitæ, ut dictum est prius (art. præced.). Ergo et notitia præordinationis ad vitam naturæ dici potest liber vitæ.

4. Præterea, Apoc., III, super illud: *Non delebo nomina eorum de libro vitæ*, dicit Glossa (ordin.): *Liber vitæ est divina notitia, in qua constant omnia*. Ergo liber vitæ dicitur respectu omnium; et ita etiam respectu vitæ naturæ.

5. Præterea, liber vitæ est notitia quædam de vita gloriæ. Sed non potest cognosci vita gloriæ nisi cognoscatur vita naturæ. Ergo liber vitæ respicit vitam naturæ.

6. Præterea, nomen vitæ translatum est a vita naturæ ad vitam gloriæ. Sed verius dicitur aliquid de eo quod proprie dicitur, quam de eo quod ad hoc transmittitur. Ergo liber vitæ magis respicit vitam naturæ quam vitam gloriæ.

7. Præterea, id quod est permanentius et communius, est nobilius. Sed vita naturæ est permanentior quam vita gloriæ vel gratiæ; et similiter communior; quia vita naturæ sequitur ad vitam gratiæ et gloriæ, sed non convertitur. Ergo vita naturæ est nobilior quam vita gratiæ et gloriæ; ergo liber vitæ magis respicit vitam naturæ quam vitam gloriæ vel gratiæ.

Sed contra, liber vitæ est quodammodo prædestinatio, ut patet per Augustinum. Sed prædestinatio non est de vita naturæ. Ergo nec liber vitæ.

Præterea, liber vitæ est de illa vita quæ immediate a Deo datur. Sed vita naturæ datur a Deo mediantibus causis naturalibus. Ergo liber vitæ non est de vita naturæ.

Respondeo dicendum, quod liber vitæ est quædam notitia dirigens datorem vitæ in vitæ collatione, ut dictum est supra. In collatione autem aliqua non indigemus directione nisi propter hoc quod oportet discernere eos quibus dandum est, ab eis quibus dandum non est. Unde liber vitæ non est nisi respectu illius vitæ quæ cum electione datur. Vita autem naturalis, sicut et alia bona naturalia, communiter omnibus datur, secundum quod unusquisque est capax; et ideo respectu vitæ naturæ non est liber vitæ, sed solum respectu illius vitæ quæ, secundum propositum Dei eligentis, quibusdam datur et quibusdam non datur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod quamvis vita naturæ representetur in Dei notitia, sicut et vita gloriæ; non tamen notitia vitæ naturæ habet rationem libri vitæ, sicut notitia vitæ gloriæ, ratione prædicta.

AD SECUNDUM dicendum, quod liber vitæ non dicitur liber vitæ quia vivit; sed liber qui est de vita ad quam aliqui secundum electionem præordinantur, qui sunt conscripti in libro.

AD TERTIUM dicendum, quod providentia Dei vitam aliquibus providet ut debitum naturæ ipsorum; sed vitam gloriæ non providet nisi ex beneplacito suæ voluntatis; et ideo vitam naturæ dat omnibus qui capere possunt, non autem vitam gloriæ; et propter hoc non est aliquis liber vitæ naturæ, sicut est vita gloriæ.

AD QUARTUM dicendum, quod Glossa illa non est intelligenda hoc modo quod omnia constant, idest contineantur, in libro vitæ; sed quia omnia quæ in eo scribuntur, constant, idest firma sunt.

AD QUINTUM dicendum, quod liber vitæ non solum importat notitiam respectu vitæ gloriæ, sed etiam quandam electionem; non autem respectu vitæ naturæ, ut dictum est, in corp. artic.

AD SEXTUM dicendum, quod vita gloriæ est minus nota nobis quam vita naturæ; et ideo ex vita naturæ devenimus in cognitionem vitæ gloriæ; et similiter ex vita naturæ gloriæ vitam nominamus, quamvis vita gloriæ plus habeat de ratione vitæ; sicut ex his quæ sunt apud nos, nominamus Deum. Unde non oportet quod nomen vitæ intelligatur de vita naturæ, quando simpliciter profertur.

AD SEPTIMUM dicendum, quod vita gloriæ, quantum est in se, est permanentior quam vita naturæ, quia per vitam gloriæ vita naturæ stabilitur; sed per accidens vita naturæ est permanentior quam vita gratiæ; in quantum, scilicet, est propinquior viventi, cui secundum existentiam suam debetur vita naturæ, non autem vita gloriæ. Communiter autem est quodammodo vita naturæ, et quodammodo non. Dicitur enim dupliciter aliquid commune. Uno modo per consecutionem vel prædicationem; quando, scilicet, aliquid unum invenitur in multis secundum unam rationem; et sic illud quod est communius, non est nobilius, sed imperfectius; sicut animal homine; et hoc modo vita naturæ est communior quam gloriæ. Alio modo per modum causæ; sicut causa quæ, una numero manens, ad plures effectus se extendit; et sic illud quod est communius, est nobilius, ut conservatio civitatis quam conservatio familiæ est nobilior. Hoc autem modo vita naturæ non est communior quam vitæ gloriæ.

ARTICULUS VII. — *Utrum liber vitæ dicatur simpliciter respectu vitæ gratiæ.* (1 part., quæst. XXIV, art. 2.)

Septimo quæritur, utrum liber vitæ dicatur simpliciter respectu vitæ gratiæ; et videtur quod sic. Quia quod est in effectu, nobilior invenitur in causa, ut patet per Dionysium in lib. de divinis Nominibus (cap. II). Sed gloria est effectus gratiæ. Ergo

vita gratiæ est nobilior quam vita gloriæ; ergo liber vitæ principaliter respicit vitam gratiæ quam vitam gloriæ.

2. Præterea, liber vitæ est quedam prædestinationis descriptio, ut supra, art. 1 et 5 hujus quæst., dictum est. Sed prædestinatio est communiter præparatio gratiæ et gloriæ. Ergo et liber vitæ utramque vitam communiter respicit.

3. Præterea, per librum vitæ aliqui designantur ut cives illius civitatis in qua est vita. Sed, sicut per vitam gloriæ aliqui efficiuntur cives Hierusalem celestis, ita per vitam gratiæ aliqui efficiuntur cives Ecclesiæ militantis. Ergo liber vitæ respicit vitam gratiæ sicut et gloriæ.

4. Præterea, quod de pluribus dicitur, dictum simpliciter intelligitur de eo de quo per prius dicitur. Sed vita gratiæ est prior vita gloriæ. Ergo, cum dicitur liber vitæ, intelligitur de vita gratiæ.

Sed contra, ille qui habet præsentem justitiam, simpliciter habet vitam gratiæ. Non autem dicitur simpliciter scriptus in libro vitæ, sed solum secundum quid, idest secundum præsentem justitiam. Ergo liber vitæ non respicit simpliciter vitam gratiæ.

Præterea, finis est nobilior his quæ sunt ad finem. Sed vita gloriæ est finis gratiæ. Ergo est nobilior; ergo simpliciter dicta vita intelligitur de vita gloriæ.

Respondeo dicendum, quod liber vitæ significat quandam conscriptionem alicujus ad vitam obtinendam quasi quoddam præmium, et quasi possessionem quandam, ad quam hujusmodi homines consueverunt conscribi. Illud autem proprie dicitur haberi ut possessio quod habetur ad nutum; et hoc est illud in quo nullum defectum patitur. Unde Philosophus dicit in principio Metaph. (lib. I, cap. II a med.), quod scientia quæ est de Deo, non est humana possessio, sed divina; quia solus Deus perfecte se ipsum cognoscit; homo autem ad cognoscendum ipsum deficiens invenitur. Et ideo tunc vita habetur ut possessio, quando per vitam omnis defectus vitæ oppositus excluditur. Hoc autem facit vita gloriæ, in qua omnis mors et corporalis et spiritualis penitus absorbetur, ut nec etiam remaneat potentia moriendi; non autem vita gratiæ. Et ideo liber vitæ non respicit simpliciter vitam gratiæ, sed gloriæ tantum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod quædam causæ sunt nobiliores his quorum sunt causæ, scilicet efficiens, formalis, et finalis; et ideo quod est in talibus causis, nobilior est in eis quam in his quorum sunt causæ. Sed materia est imperfectior eo cujus est causa; et ideo aliquid est in materia minus nobiliter quam sit in materiato; in materia enim est incomplete et in potentiâ, et in materiato est actu. Omnis autem dispositio, quæ præparat subjectum ad aliquam formam vel perfectionem recipiendam, reductur ad causam materialem; et hoc modo gratia

est causa gloriæ; et ideo vita non est nobilior in gloria quam in gratia.

AD SECUNDUM dicendum, quod prædestinatio non respicit gratiam nisi secundum quod ordinatur ad gloriam; unde esse prædestinatum non convenit nisi his qui habent finalem gratiam, quam sequitur gloria.

AD TERTIUM dicendum, quod quamvis illi qui habent vitam gratiæ, sint cives Ecclesiæ militantis, tamen status Ecclesiæ militantis non est status in quo vita plene habetur, cum adhuc remaneat potentia ad mortem; et ideo respectu hujusmodi non dicitur liber vitæ.

AD QUARTUM dicendum, quod quamvis vita gratiæ sit prior in via generationis quam vita gloriæ; tamen vita gloriæ est prior secundum viam perfectionis, ut finis his quæ sunt ad finem.

ARTICULUS VIII. — *Utrum, sicut dicitur liber vitæ, possit dici liber mortis.*

Octavo quæritur, utrum possit dici liber mortis, sicut dicitur liber vitæ; et videtur quod sic. Luc., x, 20, super illud: *Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cælis*, dicit Glossa (ordinar.): *Si quis cælestia sive terrestria gesserit, per hoc quasi litteris annotatus apud Dei memoriam æternaliter est affixus*. Sed sicut per opera cælestia, quæ sunt opera justitiæ, aliquis ordinatur ad vitam; ita per opera terrestria, quæ sunt opera peccati, ordinatur ad mortem. Ergo sicut in Deo est conscriptio ordinata ad vitam, ita est ibi conscriptio ordinata ad mortem; ergo sicut in Deo dicitur liber vitæ, ita et liber mortis.

2. Præterea, liber vitæ in Deo non ponitur nisi in quantum apud se conscriptos habet quos ad præmia æterna præparavit, ad similitudinem ejus quod princeps terrenus conscriptos habet illos quos ad aliquas dignitates determinavit. Sed sicut princeps civitatis habet descriptas dignitates et præmia, ita etiam poenas et supplicia. Ergo et similiter apud Deum debet poni liber mortis.

3. Præterea, sicut Deus cognoscit prædestinationem suam, qua alios præparavit ad vitam; ita cognoscit reprobationem suam, qua alios præparavit ad mortem. Sed ipsa notitia quam Deus habet de sua prædestinatione, dicitur liber vitæ, ut dictum est art. 4 hujus quæst. Ergo et notitia reprobationis debet dici liber mortis.

Sed contra, secundum Dionysium (libro de divinis Nominibus, in principio), de divinis non est audendum aliquid dicere nisi quod est per auctoritatem sacræ Scripturæ introductum. Sed liber mortis non invenitur in Scriptura dici de Deo, sicut liber vitæ. Ergo non debemus ponere librum mortis.

Respondeo dicendum, quod de eo quod in libro scriptum

habetur, habet aliquis aliquam notitiam præ aliis privilegiatam; unde et respectu illorum scitorum a Deo liber dici debet de quibus aliquam specialem notitiam præ aliis habet. Est autem in Deo duplex cognitio; scilicet simplicis notitiæ, et scientiæ approbationis. Scientia simplicis notitiæ communis est omnibus, bonis et malis; scientia autem approbationis est honorum tantum; et ideo boni habent aliquam privilegiatam cognitionem in Deo præ aliis, ratione cujus in libro conscribi dicuntur; non autem mali. Et ideo non dicitur liber mortis, sicut dicitur liber vitæ.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod quidam opera cælestia exponunt de operibus contemplatiæ vitæ, opera autem terrestria de operibus activæ. Per utraque autem aliquis conscribitur ad vitam, non ad mortem; et ita utraque conscriptio ad librum vitæ pertinet, et neutra ad librum mortis. Quidam vero per opera terrestria intelligunt opera peccati, per quæ quamvis aliquis, per se loquendo, ordinatur ad mortem, tamen per accidens aliquis ordinatur ad vitam, in quantum aliquis post peccatum resurgit cautior et humilior. Vel potest dici, et melius, quod cum dicitur aliqui per alterum cognosci, hoc potest intelligi dupliciter. Uno modo ut præpositio designet causam cognitionis ex parte cognoscentis; et sic non potest intelligi in proposito; quia opera quæ quis facit, bona vel mala, non sunt causa neque divinæ præscientiæ vel prædestinationis, neque reprobationis æternæ. Alio modo ut designet causam ex parte cogniti; et sic intelligitur in proposito; dicitur enim aliquis esse annotatus apud Dei memoriam per opera quæ gessit, non quia hujusmodi opera sint causa quare Deus cognoscat; sed quia Deus cognoscit quod propter hujusmodi opera aliquis habiturus est mortem vel vitam. Unde patet quod Glossa illa non loquitur de conscriptione vitæ quæ pertinet ad librum vitæ, quæ est ex parte Dei.

AD SECUNDUM dicendum, quod aliqua conscribuntur in libro, ut perpetuo in notitia maneant. Illi autem qui puniuntur, per poenas ipsas exterminantur a notitia hominum; et ideo non conscribuntur, nisi forte ad tempus, quousque eis poena infligatur. Sed illi qui deputantur ad dignitates et præmia, conscribuntur simpliciter, ut quasi in perpetua memoria habeantur.

AD TERTIUM dicendum, quod de reprobis Deus non habet notitiam privilegiatam, sicut de prædestinatis; et ideo non est simile.